

Ποια αποστρατιωτικοποίηση;

Η αποστρατιωτικοποίηση των ελληνικών νήσων του Ανατολικού Αιγαίου και των Δωδεκανήσων αποτελεί πάγιο αίτημα της Τουρκίας. Ωστόσο, το τελευταίο διάστημα η τουρκική ηγεσία έχει δώσει νέες διαστάσεις στο ζήτημα, ζητώντας μετ' επιτάσεως την απομάκρυνση του στρατιωτικού εξοπλισμού από τα εν λόγω νησιά και δηλώνοντας ότι η «παράνομη» αυτή στρατιωτικοποίηση συνδέεται άμεσα με την κυριαρχία της Ελλάδος επί αυτών των νήσων. Η εξωφρενική αυτή θέση της τουρκικής πλευράς εδράζεται στο παράλογο επιχείρημά της σύμφωνα με το οποίο η Ελλάδα απέκτησε τα προαναφερθέντα νησιά με την προϋπόθεση ότι θα είναι αποστρατικοποιημένα. Επομένως, όπως ο Τούρκος Υπουργός Εξωτερικών διατείνεται, οιοσδήποτε στρατιωτικός εξοπλισμός τους από την Ελλάδα θέτει υπό αμφισβήτηση την ελληνική κυριαρχία επί αυτών, αφήνοντας έτσι να εννοηθεί ότι είναι πιθανή η επαναφορά του προηγούμενου καθεστώτος κυριαρχίας (*status quo ante*), ήτοι η μεταβίβαση της εδαφικής κυριαρχίας των νήσων στην Τουρκία, η οποία αποτελεί το διάδοχο κράτος της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας.

Για να καταστεί σαφέστερη η πενία των τουρκικών επιχειρημάτων αναφορικά με το ζήτημα της αποστρατιωτικοποίησης θα ήταν διαφωτιστική η αναδρομή στο περιεχόμενο της Συνθήκης Ειρήνης της Λωζάννης. Πιο συγκεκριμένα, η Συνθήκη προέβλεπε ότι η Λήμνος και η Σαμοθράκη, όπως και η Ίμβρος, η Τένεδος και οι Λαγούσες νήσοι, θα υπάγονταν στο καθεστώς πλήρους αποστρατιωτικοποίησης της περιοχής των Στενών, ώστε να αποφευχθεί οιαδήποτε ένοπλη ενέργεια που θα παρεκώλυε την ελεύθερη ναυσιπλοΐα. Η Συνθήκη του Μοντρέ, ωστόσο, που υπεγράφη το καλοκαίρι του 1936, ήρθε να άρει πλήρως το καθεστώς αυτό. Και τούτο οφείλετο στην επιδίωξη της Τουρκίας να επανεξοπλίσει τα Στενά των Δαρδανελλίων λόγω της αλλαγής των πολιτικών συνθηκών και των ραγδαίων εξελίξεων της εποχής εκείνης. Για τον σκοπό αυτό, βέβαια, θα έπρεπε να συμφωνήσουν και τα υπόλοιπα συμβαλλόμενα μέρη της Συνθήκης της Λωζάννης, ήτοι η Μεγάλη Βρετανία, η Γαλλία, η Σοβιετική Ένωση και η Ελλάδα. Μολονότι η Ελλάδα δεν μερίμνησε τότε να περιλάβει ρητή αναφορά στην άρση της αποστρατιωτικοποίησης των νήσων της Λήμνου και της Σαμοθράκης, στο προοίμιό της η Συνθήκη του Μοντρέ όριζε με κάθε σαφήνεια ότι θα αντικαθιστούσε τη Συνθήκη της Λωζάννης. Ως εκ τούτου, θα καταργούνταν και οι σχετικές με την αποστρατιωτικοποίηση διατάξεις.

Από την άλλη πλευρά, η Συνθήκη της Λωζάννης προέβλεπε και για τα νησιά της Λέσβου, της Χίου, της Σάμου και της Ικαρίας καθεστώς μερικής αποστρατιωτικοποίησης. Ωστόσο, στο σημείο αυτό θα πρέπει να επισημανθεί ότι η αποστρατιωτικοποίηση δικαιολογείται από την ανάγκη δημιουργίας ισορροπίας δυνάμεων σε ορισμένη περιοχή ή εξασφάλισης ειρηνικής συμβιώσεως μεταξύ γειτονικών κρατών και συνήθως συνδυάζεται με την *αρχή της αμοιβαιότητας*.¹ Και τούτο σημαίνει ότι η αποστρατιωτικοποίηση δεν γίνεται να είναι ετεροβαρής και να προκαλεί ανισορροπία δυνάμεων, ειδικά στην περίπτωση διατήρησης επιθετικού στρατεύματος στο αντικείμενο κράτος, κάτι που συμβαίνει ήδη στα μικρασιατικά παράλια με την εκεί στρατοπέδευση της αποβατικής Στρατιάς του Αιγαίου. Η αποστρατιωτικοποίηση αποτελεί απλώς ένα προσωρινό μέτρο που εφαρμόζεται για τη διασφάλιση της ειρήνης μετά το τέλος των εχθροπραξιών μεταξύ γειτνιαζόντων κρατών και παύει να ισχύει όταν οι σχέσεις τους αποκατασταθούν.

Και στην προκειμένη περίπτωση τούτο συνέβη με την υπογραφή του Συμφώνου Φιλίας τον Οκτώβριο του 1930 μεταξύ του Ελευθέριου Βενιζέλου και του Μουσταφά Κεμάλ. Πρόκειται για ένα σύμφωνο-ενταφιασμό της Μεγάλης Ιδέας το οποίο εκκίνησε τη διαδικασία της πλήρους εξομάλυνσης των ελληνοτουρκικών σχέσεων, τον στόχο της νέας εξωτερικής πολιτικής του τότε Έλληνα Πρωθυπουργού μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή.

Επιπροσθέτως, η εισβολή και κατοχή από την Τουρκία του βορείου τμήματος της Κύπρου το 1974 σε συνδυασμό με τη διατήρηση της 4^{ης} τουρκικής αποβατικής στρατιάς στις απέναντι από τα ελληνικά νησιά ακτές καθιστούν τον στρατιωτικό εξοπλισμό τους ζωτικής σημασίας για την προστασία και την εδαφική ακεραιότητα της χώρας. Για τον σκοπό αυτό, η Ελλάδα δύναται να επικαλεστεί (και όπως ήδη ορθώς έχει πράξει) το άρθρο 51 περί νόμιμης άμυνας του Καταστατικού Χάρτη του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών το οποίο ορίζει τα εξής: *«Καμιά διάταξη αυτού του Χάρτη δε θα εμποδίζει το φυσικό δικαίωμα της ατομικής ή συλλογικής νόμιμης άμυνας, σε περίπτωση που ένα Μέλος των Ηνωμένων Εθνών δέχεται ένοπλη επίθεση, ως τη στιγμή που το Συμβούλιο Ασφαλείας θα πάρει τα αναγκαία μέτρα για να διατηρήσει τη διεθνή ειρήνη και ασφάλεια. Τα μέτρα που θα παίρνουν τα Μέλη των Ηνωμένων Εθνών κατά την άσκηση αυτού του δικαιώματος της νόμιμης άμυνας θα ανακοινώνονται αμέσως στο Συμβούλιο Ασφαλείας, και σε καμία περίπτωση δε θα*

---

¹ Ρούκουνας Ε., *Δημόσιο Διεθνές Δίκαιο*, Αθήνα, Νομική Βιβλιοθήκη, 2019, σελ. 218

θήγουν την εξουσία και την υποχρέωση που έχει το Συμβούλιο Ασφαλείας, σύμφωνα με αυτόν τον Χάρτη, να αναλαμβάνει οποτεδήποτε τη δράση που κρίνει αναγκαία για τη διατήρηση ή για την αποκατάσταση της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας»².

Επίσης, σε ό,τι αφορά τα Δωδεκάνησα, η κυριαρχία τους επιστρέφει στην Ελλάδα με την υπογραφή της Συνθήκης των Παρισίων του 1947 μεταξύ Ελλάδας και Ιταλίας. Στην εν λόγω Συνθήκη προβλέπεται όντως ρήτρα αποστρατιωτικοποίησης, αλλά η Τουρκία ως μη συμβαλλόμενο μέρος δεν δύναται να την επικαλεστεί νομίμως (*res inter alios acta*).

Η μόνη ενέργεια στην οποία δύναται να προβεί η Τουρκία είναι να θέσει το ζήτημα της ελληνικής «παρανομίας» ενώπιον των υπολοίπων μερών της Συνθήκης της Λωζάννης, ώστε εκείνα να κατηγορήσουν την Ελλάδα για παραβίαση της Συνθήκης και να την καταγγείλουν, κάτι που προβλέπεται από το Δίκαιο των Συνθηκών. Παρ' όλα αυτά, τα παντελώς αθεμελιώτα επιχειρήματα της Τουρκίας είναι αδύνατον να ληφθούν σοβαρά υπ' όψιν από τα υπόλοιπα μέρη που έχουν υπογράψει το κείμενο της Συνθήκης της Λωζάννης του 1923, και κατ' επέκταση οι τουρκικοί ισχυρισμοί δεν θα βρουν καμιά απολύτως ανταπόκριση.

Συνεπώς, για ποια αποστρατιωτικοποίηση μιλά ο κ. Τσαβούσογλου; Βάσει του κειμένου της Συνθήκης της Λωζάννης ο επανεξοπλισμός των ελληνικών νησιών δεν συνδέεται με κανέναν απολύτως τρόπο με την ελληνική κυριαρχία επί αυτών ούτε υπονοείται. Για αυτό, ας καταλάβει επιτέλους η τουρκική ηγεσία ότι με τα έωλα επιχειρήματά της περί αποστρατιωτικοποίησης το μόνο που καταφέρνει είναι να γελοιοποιείται στα μάτια της διεθνούς κοινότητας. Και η τελευταία με τη σειρά της, θα πρέπει να δώσει επιτέλους μια ηχηρή απάντηση στη χώρα που διαρκώς απειλεί, εκβιάζει και επιτίθεται σε γειτονικά κράτη, και δυστυχώς μέχρι στιγμής καταφέρνει να ξεπερνά κάθε δύσκολη κατάσταση αβρόχοις ποσί.

---

² Καταστατικός Χάρτης του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών
<https://unric.org/el/%CF%87%CE%B1%CF%81%CF%84%CE%B7%CF%83-%CE%BF%CE%B7%CE%B5/>
(τελευταία πρόσβαση: 22/06/2022)